*Костроміна О. В.,**кандидат філологічних наук,**викладач англійської мови кафедри № 2**Національного університету «Одеська морська академія»*

СОЦІОРЕГІОНАЛЬНІ ПРОСОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ АВСТРАЛІЙЦІВ

Анотація. У фокусі пропонованого дослідження перебуває соціорегіональна просодична варіативність мовлення австралійців.

Проведений інструментальний аналіз мелодійних особливостей австралійського варіанта англійської мови дав підстави виокремити актуальні параметри гендерної і регіональної належності мовця, залежно від того, як варіюється частотність певного типу в австралійській англійській.

У роботі доведена самотністість австралійського варіанта англійської мови в царині мелодики. Розкрита своєрідність мовної ситуації в Австралії.

Австралійська англійська (AusE), яка сполучає у своїй системі ознаки різних регіональних діалектів Великої Британії, мов австралійських аборигенів, американського варіанта англійської мови, все ж становить собою національний варіант англійської мови, який самостійно функціонує, і має достатньо широку варіативність вживання одиниць фонетичного рівня.

Отримані під час дослідження результати дають змогу констатувати, що як у чоловічому, так і в жіночому мовленні відзначається висока частотність уживання спадного термінального тону. Для чоловічого мовлення використання спадного тону є характерним, оскільки він має явний відтінок категоричності, що традиційно розглядається як компонент чоловічої поведінки. Висока частотність цього тону в жіночому мовленні може бути одним зі свідчень зміни соціальних ролей у суспільстві, що склалося історично. Високий відсоток висхідного тону в жіночому мовленні вказує на більш емоційний характер представниць жіночої гендерної групи.

Висхідно-спадний тон, що є одним із найяскравіших маркерів австралійського варіанта англійської мови, виявився більш уживаним у мовленні жінок, порівняно з мовленням чоловіків, при цьому в обох групах його частотність вища, ніж у британському варіанті англійської мови.

За діапазональними характеристиками мовлення жінок характеризується більш високими показниками максимумів і мінімумів ЧОТ, однак за шириною середні інтервали руху ЧОТ у чоловічому і жіночому мовленні збігаються.

Важливим результатом пропонованого дослідження є визначення ступеня вираження мелодичних характеристик у мовленні представників трьох регіонів Австралії залежно від сполучення регіональних та гендерних груп. Виявлена дистрибуція термінальних тонів дає змогу зробити висновки, що у процесі збереження загальної тенденції до домінування спадного тону висхідний тон є регіональним маркером австралійського типу вимови.

Ключові слова: австралійський, інструментальний, мелодичні, своєрідність, регіональний, гендер, частотність, термінальний тон.

Постановка проблеми. Австралія – мультилінгвальна країна. Австралійці розмовляють різними мовами (для 80% населення англійська є рідною мовою; інші 20% – білінгви або трилінгви, для яких англійська є другою (третьою) мовою, тобто емігранти з Німеччини, Італії, Греції, арабських країн, Китаю). Незважаючи на те, що вимова мешканців Австралії може бути маркованою континентальним акцентом, вона, безсумнівно, залишається австралійською [13].

Розвиваючись в умовах географічної і культурної ізоляції, під впливом екстралінгвальних факторів – особливостей навколишньої природи і способу життя, контактних мов, – англійська мова в Австралії набула низки особливостей. Вони дають змогу визначити її статус як такої, що розвивається власним шляхом і є самостійно функціонуючим національним варіантом англійської мови з досить широкою варіативністю вживання одиниць усіх рівнів (насамперед, лексичного і фонетичного). AusE не має підпорядкованого положення щодо англійської мови Великої Британії, як це властиво територіальним діалектам, вона не обмежена сферою побутового усного мовлення. Вона використовується в державних і освітніх установах, є мовою засобів масової інформації та художньої літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення AusE має особливе значення, по-перше, з огляду на поширення англійської мови в сучасному світі, і, по-друге, через те, що австралійський варіант англійської мови, зокрема його просодичний рівень, і досі не дістав наукової кваліфікації в дослідницькій діяльності науковців.

Особливості окремих аспектів AusE відбиті в роботах вітчизняних і закордонних лінгвістів: Л.Д. Почепцова [5] – про австралійські флористичні назви; Г.А. Орлова [4] – про сучасний стан англійської мови в Австралії; Л.Ф. Сторовой [2] – про фонетичні особливості AusE; Д.А. Шахбагової [8; 9] – про вимовні системи англійської мови (на матеріалі британського, американського, канадського та австралійського варіантів); дисертації В. Скибіної [7] про лексикографічний аспект AusE.

У лінгвістичному описі австралійської англійської залишається безліч питань, які розроблені австралійськими вченими неповною мірою і не отримали належного наукового висвітлення. Зокрема, питання про наявність або відсутність регіональних відмінностей в AusE, про соціально-особистісну варіативність просодії дотепер залишаються відкритим.

Метою статті є виявлення соціальних та регіональних чинників, які виступають маркерами просодичного портрета сучасного австралійця.

У роботі було вирішено такі завдання: визначено особливості сучасного стану австралійської англійської; методом інструментально-фонетичного аналізу з'ясовано мелодичний

репертуар мовлення носіїв австралійського варіанта англійської мови з урахуванням регіонального та гендерного факторів.

Виклад основного матеріалу. Австралійська англійська мова (Ause) походить від англійської мови нижчих верств суспільства XVIII століття, мови моряків і солдат. При цьому вона найближча до південно-східного діалекту британського варіанта англійської мови (кокні) з великою домішкою ірландського та деякою часткою шотландського діалектів.

Певний вплив на Ause мали мови австралійських аборигенів, що виявилось переважно в назвах тварин, рослин і географічних об'єктів. Усі ці особливості характеризують Ause як національно-територіальний варіант англійської мови із чітко вираженими національно-специфічними рисами.

Учені по-різному визначають статус Ause. Вона розглядається як варіант англійської літературної мови, подібно до AmE та BE [9], як «субстандартний феномен» [1], як територіальний діалект [3; 6]. Р. Іглсон [11], Г. Гай [12] вважають Ause самостійною національною мовою. Є думка (М. Barnard), що основна проблема англійської мови в Австралії – це не стільки проблема варіанта або діалекту, скільки проблема акценту [10, с. 66–71], під яким розуміється діалект, основні відмінності якого від мови виявляються у царині фонетики, а точніше у фонемному інвентарі.

Фонетичний ярус мовної структури є найваріативнішим в Ause. При цьому найбільше дивергенція проявляється в царині вокалізму.

Аналіз наявних у літературі відомостей про австралійську інтонацію уможливило висновок, що нині для створення повного уявлення про особливості фонетичної системи австралійської англійської бракує даних. У зарубіжній і вітчизняній літературі ми зустрічаємо згадки про фонетичні особливості.

В області інтонації австралійський елемент яскраво маркований використанням висхідного тону у стверджувальних реченнях.

Згідно з результатами, отриманими під час інструментального фонетичного дослідження, на більшості території Австралії переважає спадний термінальний тон (досліджувалося мовлення представників міст Сіднея та Дарвіна (південь Австралії) та міста Хамптон (північ)). У проведеному раніше дослідженні британського варіанта англійської мови [7] найбільш частотним термінальним тоном був спадний тон. Це спостереження підтверджує думку дослідників, що британський варіант англійської мови має величезний вплив на австралійську просодію.

Діапазон спадного руху ЧОТ на півночі варіює від 160 Гц до 131 Гц; на півдні максимальний рівень ЧОТ вищий, ніж на півночі (175 Гц), а мінімальний рівень практично збігається з цим показником на півночі (133 Гц); у м. Сідней верхня межа ЧОТ (207 Гц), так само як і рівень, до якого опускається ЧОТ при спадному русі вищий, ніж в інших регіонах (164 Гц). При цьому інтервал спадного руху на півночі Австралії й у м. Сідней становить 1,4 відн. од., а на півдні Австралії інтервал вищий і дорівнює 1,3 відн. од. (табл. 1).

Висхідний термінальний тон (ВТ) посідає друге рангове місце за частотністю вживання на півдні Австралії, де він використовується в 24,5% випадків і в м. Сідней, де він використовується в 29,5% випадків. Зазначимо, що на півдні частотність уживання термінального ВТ збігається із частотністю вживання висхідно-спадного термінального тону (ВСТ).

Діапазон частоти основного тону ЧОТ ВТ на півночі варіюється від 131 до 172 Гц, на півдні – від 158 Гц до 200 Гц, у м. Сідней – від 173 до 203 Гц. Найширший середній інтервал висхідного руху ЧОТ визначений на півночі (1,7 відн. од.), а найвузкий – у м. Сідней (1,4 відн. од.) (див. табл. 2).

Таблиця 1

Характеристики спадного термінального тону в трьох досліджуваних регіонах Австралії

Тон / регіон	Спадний термінальний тон		
	max, Гц	min, Гц	Інт., відн. од.
м. Хамптон (північ)	160	131	1,4
м. Дарвін (південь)	175	133	1,3
м. Сідней	207	164	1,4

Таблиця 2

Характеристики висхідного термінального тону в трьох досліджуваних регіонах Австралії

Тон / регіон	Висхідний термінальний тон		
	max, Гц	min, Гц	Інт., відн. од.
м. Хамптон (північ)	131	172	1,7
м. Дарвін (південь)	158	200	1,5
м. Сідней	166	198	1,3

Третім за частотністю вживання в мовленні представників трьох регіонів Австралії є *висхідно-спадний термінальний тон (ВСТ)*. У м. Сідней він вживається в 14,4% випадків у мовленні інформантів, на півночі Австралії – 21% вживання й на півдні – 23,3%.

ВСТ посідає четверте місце за частотністю вживання в м. Сідней (13,3%), третє місце на півночі Австралії (17,5%), тоді як на півдні він ділить друге місце з ВТ (21,3%).

Середній рівень початку висхідного руху ЧОТ на півночі становить 154 Гц, на півдні – 168 Гц, а в м. Сідней – 175 Гц. Максимум ЧОТ у м. Сідней вищий, ніж на півдні Австралії (231 Гц). Рівень завершення спадного руху ЧОТ на півночі найнижчий (129 Гц) порівняно з іншими двома регіонами (південь – 154 Гц, м. Сідней – 169 Гц). При цьому інтервали висхідного руху і спадного руху на півночі і півдні Австралії збігаються (1,3 і 1,4 відн. од. відповідно), тоді як у Сідней інтервал є більш вузьким (1,6 і 1,4 відн. од.) (див. табл. 3).

Таблиця 3

Характеристики висхідно-спадного термінального тону в трьох досліджуваних регіонах Австралії

Тон / регіон	Висхідно-спадний термінальний тон				
	min, Гц	max, Гц	min, Гц	Інт. підйому, відн. од.	Інт. падіння, відн. од.
м. Хамптон (північ)	154	168	129	1,4	1,3
м. Дарвін (південь)	162	201	154	1,5	1,3
м. Сідней	175	231	169	1,7	1,6

Рівний тон, який переважає в мовленні американців, посідає четверте рангове місце в мовленні австралійців. Цей термінальний тон найбільш частотний у мовленні представників півдня (33,5%). Середнє значення ЧОТ на півдні становить 175 Гц, а в м. Сідней – 168 Гц.

У гендерних групах результати інструментального фонетичного аналізу виявили такі закономірності:

Спадний термінальний тон виявився більш вживаним у чоловічому мовленні (55%), порівняно з мовленням жінок (34%). При цьому він переважає в обох групах.

Середній інтервал ЧОТ, в якому реалізується спадний тон у чоловічому мовленні, – від 142 Гц до 115 Гц. У жіночому мовленні цей показник становив 247 Гц та 192 Гц відповідно. При цьому середній інтервал спадного руху в обох групах – 1,6 відн. од.

Таблиця 4

Характеристики спадного термінального тону в гендерних групах

Тон / гендер	Спадний термінальний тон		
	max, Гц	min, Гц	Інт., відн. од.
Чоловіки	142	115	1,65
Жінки	247	192	1,65

Рівний термінальний тон посідає друге місце за частотністю вживання в мовленні чоловіків (28,4%), тоді як у мовленні жінок переважає висхідний тон (38%). Рівний тон у жіночій групі становить 11,5%.

Середній рівень рівного руху ЧОТ у жіночому мовленні вищий (203 Гц), порівняно з чоловічим мовленням (128 Гц).

Висхідний термінальний тон є третім за частотністю вживання в чоловічому мовленні (21%), а в мовленні жінок, як зазначалося вище, відсоток вживання цього тону становить 38%.

Середній рівень початку висхідного руху ЧОТ у чоловічому мовленні становив 114 Гц, а в жіночому мовленні цей показник вищий – 201 Гц. Середній рівень завершення руху ЧОТ у чоловічому мовленні дорівнює 138 Гц, а в жіночому – 247 Гц. При цьому інтервал висхідного руху ЧОТ у чоловічому мовленні (1,8 відн. од.) вищий, ніж у жіночому (1,9 відн. од.) (див. табл. 5).

Таблиця 5

Характеристики висхідного термінального тону в гендерних групах

Тон / гендер	Висхідний термінальний тон		
	max, Гц	min, Гц	Інт., відн. од.
Чоловіки	114	138	1,8
Жінки	201	247	1,9

Частотність вживання *висхідно-спадного* термінального тону (ВСТ) виявилась вищою в жіночому мовленні (23,2%), порівняно з чоловічим (17,8%).

Середній рівень початку висхідного руху ЧОТ у чоловічому мовленні становить 142 Гц, максимальне значення ЧОТ – 169 Гц, а середній рівень завершення спадного руху – 132 Гц. У жіночому мовленні всі три показники вищі, ніж у чоловічому мовленні: мінімальне значення ЧОТ при висхідному русі – 204 Гц, максимальний рівень ЧОТ – 250 Гц, а рівень завершення руху ЧОТ – 191 Гц.

Значення середнього інтервалу висхідного руху (1,5 відн. од.) в чоловічому мовленні нижче, ніж значення інтервалу спадного руху (1,7 відн. од.) У жіночому мовленні інтервал висхідного руху дорівнює інтервалу спадного руху (1,7 відн. од.) (див. табл. 6).

Таблиця 6

Характеристики висхідного термінального тону в гендерних групах

Тон / гендер	Висхідний термінальний тон				
	min, Гц	Max, Гц	Min, Гц	Інт. підйому, відн. од.	Інт. падіння, відн. од.
Чоловіки	142	169	132	1,5	1,7
Жінки	204	250	191	1,6	1,7

Спадно-висхідний термінальний тон рідко вживається як у чоловічому (1,6%), так і в жіночому мовленні (1%).

Висновки. Таким чином, як у чоловічому, так і в жіночому мовленні помітна висока частотність уживання спадного термінального тону. Для чоловічого мовлення використання спадного тону є характерним, оскільки він має явний відтінок категоричності, що традиційно розглядається як компонент чоловічої поведінки. Висока частотність цього тону в жіночому мовленні може бути одним зі свідчень зміни соціальних ролей у суспільстві, що склалося історично. Високий відсоток висхідного тону в жіночому мовленні вказує на більш емоційний характер представниць жіночої гендерної групи.

Висхідно-спадний тон, що є одним із найяскравіших маркерів австралійського варіанта англійської мови, виявився більш уживаним у мовленні жінок, порівняно з мовленням чоловіків, при цьому в обох групах його частотність вища, ніж у британському варіанті англійської мови.

За діапазональними характеристиками мовлення жінок має вищі показники максимумів і мінімумів ЧОТ, однак за шириною середніх інтервалів руху ЧОТ у чоловічому і жіночому мовленні збігаються.

Важливим результатом пропонуваного дослідження є визначення ступеня вираження мелодичних характеристик у мовленні представників трьох регіонів Австралії залежно від сполучення регіональних та гендерних груп. Виявлена дистрибуція термінальних тонів дає змогу дійти висновку, що в разі збереження загальної тенденції до домінування спадного тону висхідний тон є регіональним маркером австралійського типу мови.

Література:

- Бродович О.И. Диалектная вариативность английского языка: аспекты теории. Ленинград : ЛГУ, 1988. 193 с.
- Егорова Л.Ф. История развития и функционирования дифтонгиальной системы австралийского варианта английского языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Киев, 1990. 23 с.
- Егорова О.А. Интонационные особенности женской разговорной речи (на материале австралийского варианта английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Иваново : ИвГУ, 2008. 22 с.
- Орлов Г.А. Современный английский язык в Австралии. Москва : Высшая школа, 1978. 172 с.
- Почепцова Л.Д. Австралийские флористические названия. Киев : Вища школа, 1973. 125 с.
- Присяжнюк О.Я. Варьирование темпа речи в региональных диалектах Великобритании. *Записки з романо-германської філології*. Одеса : Латстар, 2002. Вип. 12. С. 154–162.
- Скибина В.И. Теория и практика лексикографического описания словарного состава австралийского варианта английского языка. Киев, 1984. 213 с.
- Шахбагова Д.А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского

- кого, австралійського, канадського варіантів англійського мови). Москва : Вища школа, 1982. 128 с.
9. Шахбагова Д.А. Фонетическа система англійського мови в діахронії і синхронії (на матеріалі британського, американського, австралійського, канадського варіантів англійського мови). Москва : Фоліс, 1992. 283 с.
 10. Barnard, M. A History of Australia. Sydney: Currawong, 1962. 186 p.
 11. Eagleson, R.D. The Evidence for the Existence of Social Dialects in Australian English. *Australia Tasks: Essays on the Sociology of Australian Immigrant and Aboriginal languages*. Clyne M.G. (ed.). Canberra : Australian University Press, 1967. P. 7–27.
 12. Guy, G.R. Australia. *English Around the World: Sociolinguistic Perspectives*. J. Cheshire (ed.). Cambridge : CUP, 1991. 213 p.
 13. Johnson K. Speech Perception without Speaker Normalization: An Exemplar Model II Talker Variability in Speech Processing K. Johnson & J.W. Mullennix (eds.). San Diego : Academic Press, 1997. P. 145–165.

Kostromina O. Social and regional prosodic peculiarities of Australian Speech behavior

Summary. Social and regional prosodic variation of English oral speech functioning on the territory of Australia is in the focus of the present investigation.

The conducted instrumental analysis of melodic peculiarities of Australian (AusE) allows to single out such manifestation parameters as gender and regional belonging which depends on how frequent certain type of terminal tone varies in Australian English.

Both a unique character of AusE in the field of melody and specific present linguistic situation in Australia are being analyzed in the paper.

Australian English which comprises signs of various regional dialects of Britain in its system, languages

of Australian aborigines, American variant of English still presents an independently functioning national variant of English with an enough widely usage variation of units of phonetic level.

The results of the investigation allow to state that high frequency of falling terminal tone usage is received in both male and female speech. For male speech the use of falling tone is a characteristic feature, as it bears in itself a certain shade of categorical meaning, which traditionally is considered as a component of male behavior.

High frequency of Falling tone in female speech can witness changes in historically formed social parts in society, high percentage of Rising tone in female speech shows more emotional character of gender group representatives.

Rising-Falling terminal tone being one of the brightest marker of AusE is used more often in female comparing with the male speech. Its frequency in both gender groups is higher than in British English.

Frequency range characteristics dominates in female speech both by Maximum and Minimum frequency index, however the width of average intervals of frequency movements in male and female speech coincide.

The important result of the present investigation is the determination of the degree of expressiveness of melodic characteristics in the speech of the representatives of three regions of Australia, depending on combination of gender and regional groups.

The discovered distribution of terminal tones allows to conclude that preserving general tendency of Falling tone domineering, Rising terminal tone has become regional marker of Australian English pronunciation.

Key words: Australian, instrumental, melodic, uniqueness, regional, gender, frequency, terminal tone.